

PREDGOVOR

Krajem 20.veka održan je u Parizu, u okviru UNESCO-a, svetski naučni skup s temom - Preduzeća 21. veka.

Predstavnici SAD i Francuske - uz podršku predstavnika ostalih zemalja izneli su tezu da čovečanstvo ulazi u novu epohu života i rada. ("De la peine à la panne"). Naime, čovečanstvo je 2000 godina nastojalo da povećavajući produktivnost - smanji količinu rada u jedinici proizvoda. Danas su proizvodni sistemi ne samo visokoproduktivni, nego vrlo složeni, te krhki i podložni brojnim kvarovima. Te kvarove valja otklanjati "električnom brzinom". To kao i zagađenost tla, vode i vazduha te prekomerno trošenje prirodnih resursa - zahteva radikalan zaokret i shvatanje da ulazimo u novu epohu. To je epoha smanjenja grešaka. Neuspeh u njoj uveo bi čovečanstvo u epohu katastrofa.

Predstavnik Francuske, profesor Henri Desroche je, tada, osvrćući se na pitanje: šta čovek očekuje od života u 21.veku, a šta rad očekuje od njega, doslovno rekao:

Mi smo na Sorboni precizno definisali podobnost kandidata koji želi da krene uzbuđljivim putem u beskraj sveta nauka. Na svoj način to rade i preduzeća (posebno veća) obavljajući selekciju, obuku, razvoj i nagrađivanje. To sprovodi i država u svojim organima. U centru pažnje je radnik (od koga se očekuje određen kvantitet i kvalitet rada uz normiranu naknadu), ali u daleko manjoj meri sagleda čovek - sa svim onim što je njemu urođeno, i što od njega čini priroda i društvo.

Ulazeći u novu epohu razvoj treba usredsrediti na čoveka, dakle čovek kao centar razvoja. Ovaj princip ne sme biti puki ideal sutrašnjice, nego uslov razvoja nove epohe. Čovek treba da se posluži radom, a ne da svoj život podredi radu i služi mu, onako kako to od njega često zahteva vlast i novac.

Eto teme za 21. vek!

Ove reči su našle svoj eho u Nacionalnom centru za naučna istraživanja Francuske (Centre nationale de la recherche scientifique) i blizak saradnik Desroche-a, profesor na Sorboni direktor jednog odeljenja u navedenom Centru - J. Fišera je oformio tim, sa zadatkom da se sagleda novi položaj čoveka sutrašnjice u životu, a onda i u radu, s protivrečnostima koje ga prate.

Trebalo je poći od toga da sve što je novo - postalo je od starog i dati istorijski prikaz problema. Evidentirati tako i sistemazovati postojeća znanja iz ovog domena. Postaviti i odgovarajuća pitanja sa svešću da su mnoga od njih nerešena i da će ostati nerešiva. I na kraju popeti se na ramena "mislioca - divova" i posebno njihovim aforizmima (koje Nemci zovu Schlagwort - reč koja udara) ilustrovati i verifikovati tekst, koji na drugoj strani treba da bude sažet i u dovoljnoj meri informativan.

Kako je profesor Fišera u međuvremenu umro, rad u Parizu je prekinut. Nas dva iz bivše SFRJ - koji smo bili u timu - odlučili smo da ga na osnovu postojećeg materijala završimo bar u skromnom obimu. S tim u vezi treba navesti da je na ovom radu sarađivao - do početka svoje bolesti - kao koautor Dragoljub Najman, ambasador naše zemlje u UNESCO-u.

Naslov rada je:

ŠTA ČEKA ISTRAŽIVAČA U BESKRAJU OKRUŽENJA.

Pod istraživačem se podrazumeva ne samo naučnik nego i svaki pojedinac koji nastoji da upozna sebe i okruženje, da se orijentiše u prirodi i društvu.

U toliko poznatoj misli Sokrata "ja znam da ne znam" leži shvatanje da stalno širenje znanja podseća na koncentrične krugove koje pravi kamen bačen na površinu mirne vode. I to je parakos življenja i rada: veći opseg znanja povećava granicu prema neznanju i izoštrava saznanje o beskrajju okruženja. Pretvarajući sve

veće količine nepoznatog u poznato postajemo još svesniji da ćemo stalno osvajati delove, ali nikada celinu i to je sudbina čovečanstva.

I zbilja priroda kao beskraj prostora i vremena u glavi Ajnštajna je bila veće a ne manje čudo, nego u glavi kakvog gimnazijalca, kao što je i glavi gimnazijalca priroda veće čudo nego u glavi mrava. Mrav ne pita ni kako ni zašto, već sigurno ide određenim mu putem, za njega je sve rešeno i tajne ne postoje. Samo neznanje veruje da sve zna.

U čoveku zapletenom u svet množine i raznovrsnosti, uvek živi težnja da prevaziđe pojave što su mu date preko čula. Ta težnja se sasvim normalno javila čim je čovek saznao za promenljivost i kratkoročnost i čim je osetio da je njegovo zemaljsko postojanje kratko. Jer za čoveka je spas u ovom životu i nesumnjiva uteha traženja istinite podloge celokupnog egzistiranja i njegove bitnosti i smisla.

Valja postaviti centralno pitanje:

Da li je čovekov unutrašnji život samo jedan privremeni i varljivi izraštaj na snažnoj i večnoj osnovi igre materije. Veza čovekova života za svet je efemerna i prolazna, taj život je samo jedan od prolaznih oblika opšteg života prirode.

Ovakvom gledištu se suprotstavlja drugo.

To je pravac orijentisan teistički; uverenje u sveprisustvo jednog ličnog Boga koji je to sve tako udesio, i u nagradu na drugom svetu.

Čovek je podigao kulturnu i materijalnu snagu svoga života i zadivljujući je razradio. Dela njegove tehničke veštine, naročito ona novijeg datuma izgledaju basnoslovna: s njima se ne mogu uporediti ni ona najslavnija.

Ali kakva je unutrašnjost čoveka? Da li je ona punija, obrađenija, blaženija?

To su problemi što su poseli svest naših dana.

Zato ubedljivo zvuči stav Desrochea da ulazeći u novu epohu razvoj treba usredsrediti na čoveka, dakle čovek kao centar razvoja.

U razvoju, pak i čoveka i društva su utkane brojne protivrečnosti.

Već u prvoj glavi, Mogućnosti saznanja sveta, srećemo se sa shvatanjem nepostojanja apsolutne istine i problemom teorije saznanja.

U drugoj glavi reč je o instinktima: onom što moramo, nasuprot onom što hoćemo, pri čemu pamet i volju suprotstavljamo često unutrašnjem nagonu.

U trećoj glavi je čovek u orbiti neizvesnosti, misao o smislu života i tajni smrti: u optici isečaka iz književnosti i umetnosti.

Četvrta glava postavlja pitanje da li je rad smisao života ili puka nužda.

Peta glava sadrži protivrečnosti u čoveku kao pokretača akcija.

Protivrečnosti u okruženju:

SAD-SSSR

PROTIVREČNOSTI U RAZVOJU SFRJ sačinjavaju šestu glavu.

Indeksom autora i izvora završava se prvi deo ovog rada.